

KDYŽ SE PROMARODÍ UČEBNICE I DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Ředitelům škol přidělávají vybydlené ONIV vrásky na čele

Poprvé jsem se s nahlas vysloveným problémem setkala ještě o prázdninách, na jednání letní rady Asociace ředitelů základních škol (viz UN č. 29). Její účastníci upozorňovali na to, že částka ONIV (ostatní neinvestiční výdaje) v rozpočtu školy je buď zcela, nebo výrazně vyčerpaná. Že není v jejich silách a často ani v silách jejich zřizovatelů se s tím vypořádat.

Jako by nestačil covid, který zmíněnou částku často opravdu silně snížil, zasáhlo do ní ještě ministerstvo školství, když ji snížilo o třetinu. Naléhavé upozornění na tíživou situaci se objevilo také v tiskové zprávě AŘZŠ v polovině září. Na jeho konci jsme opět zavolali do několika základních a mateřských škol, abychom se dověděli, jak vypadá jejich konkrétní situace. S čím vším se musejí ředitelé vypořádávat. Bohužel, nic se na ní nezměnilo. Jen v nuancích se škola od školy lišila.

Jak to vysvětlit zaměstnancům

„Jsem na tom opravdu velice špatně,“ dověděla jsem se od Mirky Strakaté, ředitelky dvoutřídní mateřské školy Slunečnice v Maršovicích. „Onivky nám zbyly jen na to nejzákladnější, tedy na pojištění. Nezbýlo ani na ochranné pomůcky, na vzdělávání. Na úhradu jsme museli hledat jiné zdroje, většinou to byly provozní výdaje. Bohužel jsme museli kvůli vysoké nemocnosti hlavně v první polovině letošního roku do ONIV přesouvat část peněz z platů zaměstnanců, protože jsme v příslušné kolonce neměli ani na povinný základ.“

Tohle je největší bolest, kterou ředitelka v souvislosti s vyčerpanými onivkami vnímá. „Ve škole pracují velice šikovně, obětavé a pracovité učitelky i provozní pracovníce. Jsou pro svoji práci nadšené, dělají ji nejen dobře, ale hlavně rády. Přípravují pro děti zajímavé aktivity i ve spolupráci s rodiči.“

Jak jim mám vysvětlit, že pro ně nebudu mít peníze na odměny, protože jsem je musela přesunout na položku, kterou stát nepokrývá? Chtěla bych jim dát svůj dík najevo i finančně. Víím, že peníze nejsou všechno, ale vždycky patříly k největším motivačním prostředkům. Zvláště v této

fizikes / Shutterstock

době. Je mi to moc líto. Už pouhý fakt, že nemám možnost je finančně ohodnotit, vlastně degraduje jejich práci.“

Městys nedaleko od Benešova má necelých 800 obyvatel, ale do útulné mateřinky, která se hodně zaměřuje na environmentální výchovu, se sjíždějí děti i ze sousedních obcí.

Neutečou vám učitelky? – napadlo mě, když jsem si vzpomněla, jak obtížně se síly do mateřských škol shánějí.

„Doufám že ne, věřím, že náš kolektiv to ustojí. Ale pozastavují se nad tím, proč v některých školách mají odměny vyšší a v jiných nižší. Samozřejmě že máme pro odměny pevně stanovená kritéria. Ovšem těžko vysvětluji, že na jejich odměny má někdy větší vliv to, jak často byly nemoc-

né, než jaká je kvalita jejich práce. To, že je teď nemůžu po zásluze ohodnotit, mě hodně trápí.“

Zdražilo i online vzdělávání

Základní škola a základní umělecká škola Bezdrevská na sídlišti Vltava v Českých Budějovicích patří k těm velkým. I ona má s částkou v kapitole ONIV starosti.

„Je to bída. Abychom vydrželi do konce roku, nekupujeme pomůcky, učebnice, učitelé nechodí na školení, pokud nejsou zadarmo,“ říká ředitel Pravoslav Němeček.

Z ostatních neinvestičních výdajů hradí škola pojištění, kurzy plavání pro žáky dané zákonem, učebnice, učební i pracovní pomůcky, pracovní šesťty... Ačkoli ty školy leckdy po dohodě nechávají na rodičích. Dále se z této částky hradí veškeré cestové, jakákoli služební cesta. Zapomenout se nesmí ani na další vzdělávání – pedagogů i nepedagogů. A pak je tady nemocenská.

„To je největší problém. Nikdy nevíme, kolik na ni budeme potřebovat. Vždycky si musíme nechat do poslední chvíle alespoň drobnou rezervu. Jakmile začnou lidi marodit, je zle. Když v ONIV dojdou peníze, je nám doporučeno, abychom požádali o přesun potřebné částky z nadtarifů určených na odměny učitelů. To je rada nad zlato!“

Zatím jsme to ještě udělat nemuseli, ale vím, že jeden kolega vyčerpal onivky už v srpnu, takže musel o přesun požádat, aby mohl zaplatit to, co bylo zapotřebí.“

Zajímalo mě, kde nedostatek financí v ONIV teď školu bolí nejvíce.

„Cítíme ho všude. Učebnice jsme naštěstí pořídili už v květnu, tady je to v pořádku. Momentálně asi nejvíce bolí další vzdělávání a s ním spojené cestovné, když je třeba i ubytování.“

Přitom právě teď je školství plné novinek. Probíhá malá revize RVP, připravuje se velká, všichni kladou učitelům na srdce, že je třeba, aby se neustále vzdělávali... A na všechno online nestačí. ▶

► „Pozor, ceny za online kurzy a semináře hodně podražily. Někdy jsou postaveny skoro na roveň prezenčnímu vzdělávání. Co dřív stálo 300 Kč, dnes pořídíte taky za 3000 Kč.“

Někteří vzdělavatelé si pořídili slušný kšeft. Prý stačí, když se přihlásí sto sto padesát účastníků a jsou za vodou. A to jdou počty přihlášených někdy do stovek. Přitom je akce kromě částky pro lektora skoro zadarmo.

„Je to nefér. Za solidní cenu jsme i online vzdělávání vždycky vítali. Teď je cena první, na co se díváme. Jsme rádi, když zajímavá témata zadarmo nabídnou MAPY nebo NPI. Důvod je jasný. Nevíme, kolik lidí bude marodit, kolik peněz z ONIV budeme ještě potřebovat.“

Ministr financí Zbyněk Stanjura říkal, že by školství mělo dostat nějaké miliardy navíc, to by bylo dobře. Ale ze všeho nejvíc by nám pomohlo, kdyby se z ONIV nemusela platit nemocenská. To by byla velká úleva. Kvůli nemocenské se školní rozpočet mění ve velký vabank. Může se stát, že škola promarodí učebnice i další vzdělávání.“

Pomoc hlavně pro předškoláky

Nemocnost ve školách stoupá, k podzimním chřipkám se přidává covid. „Útočí na nás už teď. Od začátku školního roku jsme měli nemocné tři zaměstnance. To se v ONIV samozřejmě odrazí. Co nás teď trápí snad ještě víc, jsou chybějící finance na podporu předškoláků,“ konstatovala Hana Buchtová, ředitelka Mateřské školy Holandská, Znojmo. „Tu bychom potřebovali jako sůl. Protože poslední rok před vstupem dětí do základní školy je povinný, rodiče tzv. školkovně neplatí. Jestliže máme letos předškolních dětí

Gordenkoff / Shutterstock

90, znamená to pro nás citelnou ztrátu. Přitom právě pro vzdělávání těchto dětí potřebujeme spoustu materiálů, které nejsou zrovna levné. Náklady jsou vysoké. Tady bychom pomoc uvítali.“

Nejsou jedině, co nás páli

„Několikrát už jsme museli přelívat peníze z jednoho balíčku do druhého, onívek máme jen tak tak,“ přiznává Jana Bezděková, ředitelka Mateřské školy Dvouletky Praha 10. „Běžná nemocenská byla v posledních letech obecně ještě zhoršená karanténami. Když se všechno sečetlo dohromady, škola s onivkami nevyšla. Nezbýlo než žádat o možnost přesunu.“

My jsme na tom ještě celkem slušně, o nějaké přesuny jsme žádali, ale nebyly to žádné horentní sumy. Teď je v podstatě nejvíc znát částka, o kterou ministerstvo školství onivky snížilo. Ve fondu odměn

máme ještě nějaké peníze, které jsem ušetřila v uplynulém roce. Na odměny učitelů jsem totiž mohla použít i část financí z úplaty od rodičů. Letos už to bude jiné. Ve škole máme víc než polovinu pětiletých až šestiletých, které k nám na poslední rok přecházejí i z jiných mateřských škol. Protože za tyto děti stejně jako za ty s odkladem povinné školní docházky už rodiče nemají povinnost úplaty, škola přijde o citelnou část peněz. V příštím roce už si odtud na odměny učitelů nebudu moct vzít nic.“

Úplně nutně nyní z ONIV nepotřebuje nic. Ale...

„Ze starého rozpočtu ještě uhradíme besedy, s nimiž k nám chodí za dětmi odborníci různých profesí, například zdravotníci. Z provozu uhradíme také nezbytné hračky a pomůcky. Ovšem částka na akce, které

Tato změna není pouze o MŠMT, ale je nutná v této věci postupovat v součinnosti s ministerstvem financí. Je pravdou, že školy (především MŠ a ZŠ) z důvodu zvýšené nemocnosti zaměstnanců v letošním roce čerpají z ONIV více, než tomu bylo v předchozích letech. Kraje obdržely více žádostí o přesun z kapitoly určené pro mzdové prostředky do kapitoly ONIV. Je velký předpoklad, že těmto požadavkům bude vyhověno.

Všichni si uvědomujeme, že jsme v mimořádně vypjaté celospolečenské situaci (válečný konflikt, energetická krize, pandemie) a řešení mimořádných výdajů veřejných financí je složité. S touto situací mohou významně ředitelům pomoci zřizovatelé. Ti mohou „své školy“ v neinvestičních výdajích podpořit, a to například formou poskytnutí finančních prostředků na nákup pomůcek či na vzdělání pedagogů. Je zřejmé, že se touto problematikou budeme muset v budoucnu intenzivně zabývat.

bychom rádi pro děti zachovali, se tenčí. Tady nám hodně vypomáhá třídní fond, který jsme založili spolu s rodiči. O tyto akce mají rodiče velký zájem a ochotně do fondu přispívají. Díky tomu budeme moci o Vánocích přinést dětem pravou vánoční atmosféru koncertem harfy a houslí. Věřím, že ani o další zážitky nepřijdou, i když i tyto ceny jdou nahoru.

Přitom každá škola je v jiné situaci, záleží na tom, kolik financí jí vzala nemocenská. Už není na čem výdaje tlumit. Nemusíme sice kupovat tolik pomůcek, ale škola má určitou strategii. Říkáme si, co všechno by bylo pro děti důležité a potřebné. Někdy to jsou větší investiční celky, jindy jen drobnosti dětem pro radost. Musíme zvolit, čeho bude nezbytné se na nějakou dobu vzdát.“

Je pravda, že například jen potřeby pro výtvarnou výchovu nejsou zrovna laciné – papíry, pastelky, barvy...

„Tohle jsme našťásti včas nakoupili od firem, ale už tyhle pomůcky nemůžeme dávat do tříd k volnému použití, ale cíleně jen pro potřeby konkrétních činností. Hračky a pomůcky chystáme dětem jako dárky pod stromček.“

Peníze v kolonce ONIV však nejsou jedině, co teď škole komplikuje život.

„Připadáme si spíš jako informační kancelář než jako školské zařízení. Zlobí to určitě nejen mě, ale i další mateřské a základní školy.“

O co jde? O administrativu navíc.

„Momentálně jsme dostali úkol informovat rodiče, kteří by se mohli ocitnout v sociální tísní, že mají vyplnit příslušné formuláře s žádostí o podporu a odevzdat nám je. Není to jediná věc. Podobně musíme dávat dětem uprchlíků z Ukrajiny, které jsme nemohli přijmout, rozhodnutí o nepřijetí a každého informovat mailem o existenci adaptační skupiny. Nebo přijde informace o zaručené novince, kterou je třeba prostudovat. Když se prokoušete textem, zjistíte že to až taková novinka není, ale ztracený čas vám nikdo nevrátí.“

Pozor na zadní kolečka

At školy chtějí, nebo nechtějí, musejí myslet na zadní kolečka. „Něco málo v ONIVech do konce roku ještě mám, ale držím to, nic nakupují. Covid už ve škole řadí, marodí děti, odpadávají i někteří učitelé. Nemocnost není možné odhadnout, uvidíme, co udělá listopad a prosinec,“ říká Anton Ivánek, ředitel Základní a Mateřské školy Milotice.

„Samozřejmě že se nutně hned teď nic nakupovat nemusí, ale ledacos bychom potřebovali. Například doplnit tablety pro žáky. Zatím je máme pro dvě třídy, ale jestliže bychom je měli využívat při výuce

co nejčastěji, tak to nestačí. Obměnit bychom potřebovali také učebnice, ale co se má dělat, zatím musejí počkat.“

Akce pro děti podpoří rodiče

„Abych byla upřímná, o úpravu ONIV žádám pravidelně. Nikdy nám určené prostředky na ONIV nepokryjí všechno, co potřebujeme. Ale Odbor školství a kultury při Městském úřadě Třebíč úpravu onivek převodem ze mzdových prostředků umožňuje,“ vysvětluje Renata Špačková, ředitelka MŠ Čtyřlístek, Třebíč. Předpokládá, že bude muset aktuálně převést z platů učitelů několik desítek tisíc, aby tím mohla ONIV doplnit.

„Nemocnost se do čerpání hodně propasala. Od září máme průběžně dva až tři zaměstnance na neschopenkách, nyní dokonce pět. Vzhledem k letošní situaci to vypadá, že pravděpodobně nebudeme moct zaplatit nic jiného než náhradu za

lech, Předškoláci na přechodech, návštěva depozitáře Muzea Třebíč.“

„Na některé akce pro děti přispívají rodiče. Některé nám naši partneři poskytnou zdarma, například sportovní akce s trenéry z Fotbalové školy nebo akce s městskou policií. Zrovna nedávno jsme organizovali dopravní odpoledne pro rodiče a děti. O aktivity i odměny se postarali partneři, škola uhradila z provozního příspěvku drobné občerstvení. Pokud však jde o kulturní nebo vzdělávací akce, hradí akce rodiče zálohově navíc.“

Mezi akcemi, jichž se děti s učitelkami zúčastnily, byla také návštěva Domu seniorů Manželů Curieových.

„Tady škola platí jenom dopravu. Spolupráci se seniory udržujeme už deset let, narušil ji až covid. Ale moc rádi jsme ji obnovili.“

Studio Romanic / Shutterstock

nemoc a zákonné odvody, tedy povinné pojištění zaměstnanců. Pomůcky u nás pořizovat z ONIV nelze, nemáme na to letos peníze. Pokud jde o další vzdělávání pedagogických pracovníků, budeme nuceni hradit je místo z ONIV z provozního příspěvku, který nám zřizovatel posílá zálohově každý měsíc.“

Protože zřizovatel nechává škole celou částku, kterou jí dávají rodiče na úplatu, tzv. školkovně, může s ní ředitelka nakládat podle vlastního uvážení. „Doplňujeme jím provozní příspěvek na úhrady provozních nákladů, ale teoreticky peníze můžeme využít i na další vzdělávání. Prioritně z úplaty hradíme to, co je pro děti zapotřebí. Lze ji využít i na hračky, pomůcky, knihy pro děti.“

Když se podíváte na webové stránky školy, najdete tam už na podzim spoustu aktivit, do nichž se učitelky s dětmi pouštějí. Fotbalová škola, Odpoledne na dvou ko-

Do peněz na odměny učitelů sahá velmi nerada, ale když ONIV nestačí, nic jiného jí nezůstane. „Nedávno jsem slyšela, že navýšení, které by školství mělo dostat od ledna na platy učitelů, by mělo jít hlavně do nadtarífů. Vždycky jsem říkala, že ředitel by měl mít dostatek financí na to, aby odměnil lidi nejen za práci navíc, ale také za práci ve výborné kvalitě. Teď bych se ale částky vložené do nadtarífů bála. Jak se letos přesvědčujeme, snadno o ni můžeme přijít. Třeba to odbory podrží a tarify reálně narostou podle původních slibů, jak učitelům, tak nepedagogům.“

Už v červnu byly pryč

„Za běžné situace by byly ONIV v pořádku. Příslušná suma by nám stačila, ostatně od předešlých let se zase tak moc neliší,“ říká Jarmila Baletková, ředitelka Základní školy Nad Čertovkou, Blansko. „Níc méně tentokrát nám veškeré finance z ONIV spláchly pracovní neschopnosti a zákonné odvody. Onivky jsme měli vyčerpané už

► v červnu. Tím pádem jsme museli omezit nákup pomůcek i učebnic. Pokud je nakupujeme, tak z peněz určených na provoz školy, a ten je také na hraně. Je to velice špatná doba.“

Naštěstí zatím nemusela sahat do nenáročných složek platu, něco málo prý ještě bude moct učitelům rozdělit. Když jsem se zeptala, kde ji omezené onivky tlačí nejvíc, odpověděla stručně: V dalším vzdělávání.“

V ONIVech je zahrnuta také částka věnovaná kurzům plavání žáků a nebývá malá.

„Plavání samozřejmě ve školním vzdělávacím programu máme, jenže místní plavecký bazén je z důvodu havárie mimo provoz a už se mi nepodařilo sehnat náhradní. Vyškovský bazén stejně jako ten v Kuřimích už měly kapacitu zcela vyčerpanou. Nezbylo mi proto než zakotvit do ŠVP, že dokud nebude v Blansku provozuschopný bazén, bude plavecký výcvik přerušen.“

Jako přes kopírák

Podobně jako v mnoha školách v republice musela Zuzana Šantrochová, ředitelka 2. základní školy Májová, Cheb, žádat o převod z peněz na platy učitelů do ONIV.

„Zatím nevíme, jestli jsme nepřevedli málo, jestli kvůli nemocnosti nebudeme muset převádět ještě víc. Učitelé stonají už teď, covid se rozmáhá.“

Kurzy plavání mají pokryté, tady s penězi vystačí. Nejvíc však jejich nedostatek pociťuje, když potřebuje uhradit suplování za nemocné kolegy.

Divadelní představení, návštěvy muzeí, besedy, na které školy zvou zástupce nejrůznějších profesí, se také tady mohou konat jen za přispění rodičů.

Můžete si vzít na odměny pro učitele část peněz, kterou rodiče platí na provoz školní družiny?

„To nelze, peníze jsou využity na provoz školy, snažíme se je vracet zpět do družiny.“

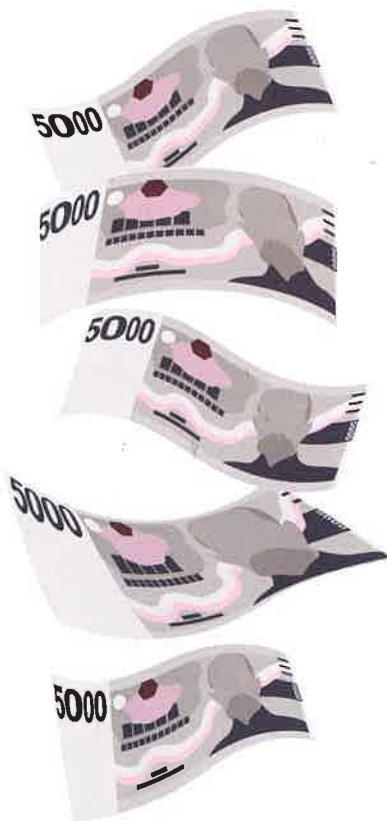
Až šestkrát vyšší náklady

„V letošním roce naše škola nemá dostatek prostředků v oblasti ONIV,“ uvádí Pavel Koc, ředitel Základní a mateřské školy J. K. Tyla, Písek. „Museli jsme tedy požádat o převod z platů do ONIV. Je to historicky náš první převod, kdy z prostředků na platy jsme nuceni finance převádět. U školy naší velikosti nebyl tento převod v minulosti nikdy potřeba. Hlavním důvodem je snížení objemu prostředků na ONIV oproti loňskému roku a zároveň skokové zvýšení objemu prostředků na prvních čtrnáct dnů pracovní neschopnosti, které z prostředků hradíme. Pro představu – letos u nás od ledna

Stanovisko ministerstva školství

Aneta Lednová, tisková mluvčí MŠMT: Prostředky na ONIV pro letošní rok sice poklesly, ovšem oproti tomu byly rozpočty škol posíleny o prostředky z Národního plánu obnovy na nákup pomůcek v oblasti ICT.

Pokud ředitel vyhodnotí rozpočet své školy za nepostačující k zajištění nezbytných potřeb školy vyplývajících z právních předpisů a příslušných rámcových vzdělávacích programů, může využít Čl. VIII směrnice MŠMT č. j. MSMT-14281/2018, o závazných zásadách pro rozpisy a návrhy rozpisů finančních prostředků státního rozpočtu krajskými úřady a obecními úřady obcí s rozšířenou působností (aktuální znění naleznete na webu MŠMT), a požádat o dofinancování. Zda krajský úřad žádosti vyhoví, záleží na konkrétním případě a konkrétní situaci.

Zhuna / Shutterstock

Odmítá však počítat, na co jim peníze z onivek vyšly, a na co ne.

„Samozřejmě všechno záleží na počtu nemocných, na výši neschopenek. Musíte všechno propočítat a zjistit, kolik vám zbude. Pak hledáte, co si můžete dovolit. Ano, teď je to o hodně složitější, protože je všechno dražší, než jste počítali. Tím víc musejí ředitelé kontrolovat, co si pořídit a co ne.“

Problém jako Brno

„ONIV máme podobně jako jiné školy zkrácené, zmenšené asi o jednu třetinu ve srovnání s minulým rokem,“ sdělil Jaroslav Nádvorník, ředitel Základní školy Propojení, Sedlčany. „Řeklo by se, že si s tím musíme nějak poradit. Jasně, už proto, že jejich původní výše neplatila zase tak dlouho. Jenže tohle je politický argument. Praxe je jiná.“

Obecně se ví, že české školství bylo hluboce podfinancované nejen ve mzdách, ale i v ostatních výdajích. Jednoduše v pomůckách, počítačové infrastruktuře atd. Zvýšené prostředky ONIV, které jsme poslední dobou dostávali, začínaly onu propast trochu zasypávat. Nyní jsme o ně přišli. Příkop podfinancování nezůstal stejně hluboký, ale prohlubuje se dál. Kvůli inflaci, kvůli rostoucím cenám energií. Pro úplnost musím dodat, že jsme dostali letos v ONIV i peníze na digitalizaci. Jenže to jsou účelově vázané prostředky, nedají se utratit za nic jiného.

Největší nejistotou je pravděpodobně stejně jako u jiných škol nepředvídatelná nemocnost. Díky zvýšeným platům se zvyšuje i nemocenská. Stačí, aby dlouhodobě onemocněli dva členové sboru a škola je v háji. Když nekoupíme novou sadu učebnic letos, necháme to na příští rok. To není zásadní problém. Ale co takové nasmulované plavání, u kterého se už hradí nejen výcvik, ale i doprava? Plavání, které už probíhá. Čím budeme platit, když se chováme jako řádní hospodáři a zajistili jsme ho nyní na podzim v cenách ještě srozumitelných? Ale co když někdo další onemocní?

Je to problém jako Brno, řekly by děti...

do srpna představují tyto náklady 58,9 % celkového rozpočtu na ONIV. Loni to bylo za stejné období jen 10 %.

Do konce roku je výše těchto výdajů těžko odhadnutelná. Z tohoto důvodu jsme byli nuceni pozastavit další výdaje na nákup učebnic, učebních pomůcek a na vzdělávání pedagogických pracovníků. Situaci by nám mohlo částečně ulehčit umožnění posledního převodu v rámci rozpočtu alespoň v listopadu nebo nejlépe v prosinci letošního roku.“

Ředitel musí umět počítat

„Stěžovat si nebudu, musím vyjít s tím, co mám. V zásadě to neovlivním a tam, kde potřebuji pomoc, je to o diskuzi se zřizovatelem. Jsme malá obec, a tak se vždycky domluvíme. Náš zřizovatel je dobrý partner, vždycky se nám snaží pomoci,“ konstatuje Petr Juráček, ředitel Základní a Mateřské školy Ostopovice. Je jedním z mála oslovených, kteří nežádali o přesun financí z nenáročných složek platu učitelů do ONIV.